

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

TyV@eduskunta.fi

Asia: HE 42/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta sekä Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Teollisuusliitto pitää esityksen lähtökohtaista tavoitetta parantaa luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellista asemaa ja pienentää hyväksikäytön riskiä erittäin tärkeänä. Samoin tavoite pyrkiä tasavertaistamaan alalla toimivien yritysten kilpailuasetelmaa on oleellinen. Kehitys nykyisestä aiesopimusmenettelystä oikeudellisesti velvoittavaan suuntaan on kannatettava muun muassa siksi, että laissa säädettäisiin ehdottomasta kiellosta veloittaa kerääjiä rekrytointiin liittyvistä palveluista.

Esityksessä ehdotetaan, että luonnontuotekeruualan toimijan tulee olla luotettava. Vaatimus on oleellinen, sillä ulkomaalaiset luonnontuotteiden kerääjät ovat käytännössä monella tavalla sidoksissa luonnontuotekeruualan toimijaan. Säännöskohtaisten perustelujen mukaan toimijaa ei pidettäisi luotettavana, jos toimija on kolmen arviota edeltäneen vuoden aikana toistuvasti osoittanut ilmeistä piittaamattomuutta luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta annetun lain säännöksistä tai toimilla on muita toistuvia tai huomattavia laiminlyöntejä maksuvelvollisuuksien hoitamisessa. Teollisuusliitto pitää kyseenalaisena, että lakia säädettäessä lähdetään ajatuksesta, jossa ilmeisestä piittaamattomuudesta johtuvat, toistuvat ja huomattavat laiminlyönnit sallitaan usean vuoden ajan ilman, että se vaikuttaa negatiivisesti toimijan luotettavuuden arviointiin. Teollisuusliitto ehdottaa, että toimija todetaan epäluotettavaksi viimeistään silloin, kun ilmeisestä piittaamattomuudesta johtuvat huomattavat laiminlyönnit toistuvat toisen kerran.

Teollisuusliitto pitää hyvänä, että esityksessä veloitetaan luonnontuotekeruualan toimija perehdyttämään keruun tulokselliseen ja turvalliseen suorittamiseen sekä tiedottamaan neuvontaa ja apua antavista tahoista. Perehdytyksen tulee ehdottomasti tapahtua kerääjien hyvin ymmärtämällä kielellä ja mielellään äidinkielellä. Teollisuusliitto kannattaa myös luonnontuotekeruualan toimijan yhteistyövelvollisuuden sisällyttämistä lakiin, jotta jokaisella kerääjällä on tosiasiallinen mahdollisuus mahdollisimman suureen keruuansoon. Kerääjien

tietotason vähäisyyden aiheuttamiin riskeihin on pyrittävä vastaamaan kaikilla mahdollisilla tavoilla.

Erityisen tärkeinä luonnontuotekeruualan toimijan velvoitteina Teollisuusliitto pitää velvoitetta sisäänostohinnoista ja kerääjältä veloittettavista kuluista tiedottamista jo ennen kerääjän Suomeen saapumista sekä ennen kaikkea sitä, että kerääjälle tulee järjestää ajantasainen ansioiden kertymisen seuranta sekä maksaa kerääjän kaikki keruuansiot ennen kerääjän maasta poistumista. Teollisuusliitto painottaa, että lakia säädettäessä tulee tarkentaa, mitä ajantasaisella ansioiden seuraamisen kertymisen seurannalla tarkoitetaan. Jotta laki tosiasiallisesti turvaisi kerääjän mahdollisuuden arvioida, kertyvätkö ansiot totuudenmukaisesti ja haluaako kerääjä jatkaa keräämiensä luonnontuotteiden myymistä kyseiselle taholle, tulee ajantasainen ansioiden seuraaminen toteuttaa lyhyellä jännteellä. Näin turvataan kerääjän myös tosiasiallinen mahdollisuus selvittää ansioihinsa liittyvät epäselvyydet maassa oleskelun aikana. Teollisuusliiton kokemuksen mukaan yhdenvertaisuusvaltuutetun aiemmalla lausuntokierroksella esiin nostama ja tässä esityksessä huomioitu ongelma virheellisten ansioiden oikaisemisesta juuri ennen maasta poistumista on toistuva ja todellinen haaste myös työsuhteisten tilamarjanpoimijoiden keskuudessa.

Teollisuusliitto pitää hyvänä, että työsuojeluviranomaisen valvonta ulottuisi lain noudattamiseen siltä osin, kuin valvonta ei kuulu muun toimivaltaisen viranomaisen vastuulle.

Luonnontuotekeruualan toimijan velvoittaminen ilmoittamaan ennalta kerääjien tukikohdat työsuojeluviranomaiselle helpottaisi tosiasiallista valvontamahdollisuutta, mutta Teollisuusliitto esittää huolestuneisuutensa työsuojeluviranomaisen rajallisista resursseista. Lisäksi epäselväksi jää, kenen vastuulle jää esityksen velvoite, jonka mukaan työsuojeluviranomaisella on oikeus saada valvonnassaan välttämättömistä tiedoista ja asiakirjoista käänös suomen, ruotsin tai englannin kielelle.

Teollisuusliitto näkee edelleen ongelmana sen, ettei luonnontuotteiden kerääjien katsota olevan työsuhteessa. Teollisuusliitto yhtyy SAK:n esille nostamaan argumenttiin siitä, ettei Suomeen luotaisi työntekijöiden kolmatta kategoriata yrittäjien ja työntekijöiden välimaastoon. Ottaen huomioon luonnontuotteiden keräilijöiden tosiasiallisen aseman ja olosuhteet heidät tulisi katsoa työsuhteiseksi työntekijöiksi Ruotsin tapaan. Myös ulkomaalaislainsäädännössä on erilaisia lupakategorioita sen mukaan, millaiseen oikeussuhteeseen on tarkoitus tulla maahan.

Työsuhteeseen ja yrittäjätyöhön on omat lupansa, eikä kolmatta kategoriata ole tarkoituksenmukaista luoda.

Teollisuusliitto pitää erittäin tärkeänä, että työsopimuksen määritelmän muuttamista työsopimuslaissa pohditaan edelleen yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa työ- ja elinkeinoministeriön johtamassa työelämän sääntelyryhmässä, joskin valmistelut johtanevat konkreettisiin esityksiin vasta hallituskauden loppupuolella. Teollisuusliitto pyytää huomioimaan SAK:n esittämän vaihtoehdon, että maahantulo luonnontuotteiden keruuseen edellyttäisi työsopimuksen liittämistä lupahakemukseen, jolloin luonnontuotteiden kerääjällä olisi työlainsäädännön turva. On joka tapauksessa oleellista, että jo tässä esityksessä todetaan ehdotetun lain syrjäytyvän, mikäli luonnontuotteiden keruu myöhemmin tulkinnalla muuttuu tai työsopimuslaissa muutetaan työsopimussuhteiseksi. Metsämarjojen ja -sienien sekä muiden luonnontuotteiden poiminta ja keruu kuuluvat Teollisuusliiton solmiman maaseutuelinkeinojen työehtosopimuksen soveltamisalaan.

Riikka Vasama

Teollisuusliiton sopimusasiantuntija